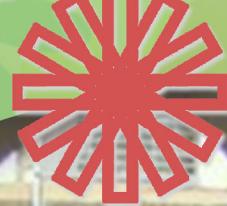

Elektronski magazin za religijsku kulturu

IZVOR

ISSN 2335-089X (Online)

Broj 5, mart 2015.

Reč urednika

Društvo

NAPREDAK KA BLAŽENSTVU

Književnost

RAZUM, RELIGIJA I DUHOVNOST

Tajne molitve

PROMENE U RASPOLOŽENJU

Put duše

NAJFINIJE TAJNE POKAJANJA

Spomenici kulture

LJUBAV KAO IZVOR LEPOTE

TADŽ-MAHAL

REČ UREDNIKA

Početak proleća jedan je od najlepših godišnjih perioda. Svako godišnje doba ima svoju vrednost i svoje čari, ali ono što početak proleća čini različitim jeste to što se priroda tada budi iz dugog zimskog sna. S obzirom na to da se u religijskim izvornim tekstovima čovekovo buđenje iz sna često upoređuje sa proživljenjem njegove duše posle smrti, ne čudi činjenica da je prolećno buđenje prirode takođe nazvano proživljenjem prirode nakon izvesnog perioda prestanka života u njoj.

U stvari, ako bolje pogledamo, na osnovu religijskih uverenja postoji sasvim jasan odnos između prolećnog proživljenja prirode i čovekovog života posle smrti. Priroda se jednom godišnje budi iz dugog zimskog sna kako bi čoveku redovno ponovila dve poruke: da će svemu privremenom jednog dana doći kraj i da se život vraća u svako biće ma koliko ono izgledalo beživotno.

Dakle, na početku proleća okruženi smo znakovima koji istovremeno ukazuju na neizbežnost smrti i na izvesnost proživljenja. To što nekada ne vidimo te znakove, ne znači da oni ne postoji, niti da njihove poruke nisu upućene nama. Buđenje prirode nije neshvatljiva znakovna igra. Naprotiv, to je slikovit govor pun boja i priča za one koji vide i čuju svojim srcem, odnosno za one koji žele da vide i čuju. U ovom kontekstu treba tumačiti religijske tekstove koji vrlo često spominju „znakove za one koji razumeju“ ili „za one koji razmišljaju“.

2

IZVOR, elektronski magazin za religijsku kulturu

IZVOR, elektronski magazin
za religijsku kulturu

ISSN 2335-089X (Online)

Izдавач

Centar za religijske nauke „Kom“
Resavska 76/II, 11000 Beograd

Internet adresa

www.centarkom.rs/izvor

E-mail

izvor@centarkom.rs

Glavni i odgovorni urednik

Dr Tehran Halilović

Redakcija

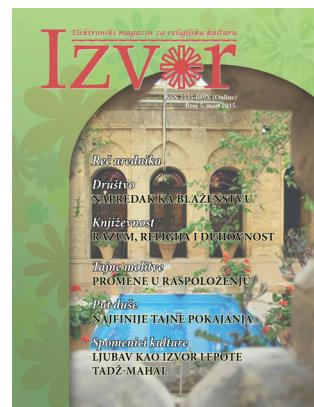
Dr Tehran Halilović
(Reč urednika, Tajne molitve)
Dr Seid Halilović
(Društvo, Put duše)
Dr Muamer Halilović
(Književnost, Spomenici kulture)

Lektura i korektura

Spomenka Tripković

Dizajn i grafičko uređenje

Centar za religijske nauke „Kom“

Napredak ka blaženstvu

Čovek je jedino biće koje može da planira i da sproveđe program duhovnog napretka celog svog društva. Ako to ne učini, njegovo društvo će propasti

Napredak u društvu, poput svih promena u bićima i u univerzumu, ima svoje posebne uzroke. Društvo ne može napredovati nezavisno od tih uzroka. Međutim, taj napredak u različitim tradicionalnim i modernim društvima nema uvek isto usmerenje. Mernilo i cilj prosperiteta katkad se ogledaju u tome da jedno društvo stekne nadmoć nad drugim društvima. To znači da će naprednija društva nužno biti moćnija i možemo reći spremnija da iskoriste prirodna bogatstva slabijih naroda. Prema drugoj definiciji, cilj društvenog razvoja jeste intelektualno i duhovno napredovanje svih članova društva.

Slavni muslimanski filozof Farabi (umro 950) svrhu društvenog i političkog života vidi u višnjem, metafizičkom blaženstvu. On ističe da se takvo blaženstvo postiže onda kada su vrla dela zajednička karakteristika svih država i zajednica. Moralne vrline i duhovno usavršavanje, prema njegovim političkim pogledima, biće pokazatelji da ljudi zaista napreduju u svom individualnom i društvenom životu.

Na mnogim mestima u svetim religijskim

tekstovima, takođe, susrećemo se sa porukom da blaženstvo zaslужuju samo oni koji veruju u uzvišene istine i koji su privrženi večnim vrednostima.

Ako bude prihvачeno da su višnja religijska učenja i moralno-pravne vrednosti merodavni, tada će eventualni sukobi u društvu jednostavnije moći da se otklone. A znamo da napredak jednog društva lako može biti zaustavljen zbog nesuglasica i sukoba u tom društvu. U protivnom, nesuglasice će se možda rešavati tako što će najmoćniji članovi društva nametnuti drugima svoje odluke i svoje izbore.

Kada budemo stremili uzvišenom i duhovnom unapređenju svog društva, tj. unapređenju svojih intelektualnih i kulturnih istinskih bogatstava, imaćemo pravo da očekujemo da naši naslednici budu prosperitetni, uzorni i plemeniti ljudi.

3

IZVOR, elektronski magazin za religijsku kulturu

Razum, religija i duhovnost

4

IZVOR, elektronski magazin za religijsku kulturu

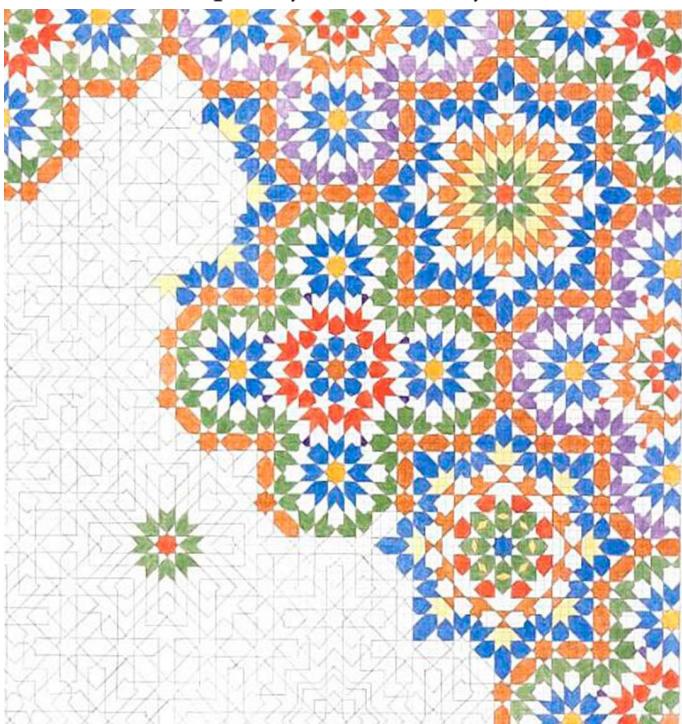
Simbolične priče nisu nepoznanica u istoriji islamske misli. Takve priče postoje još u ranom razodblju islama. Pisali su ih muslimanski teolozi, filozofi, pravnici i mnogi drugi. Ovde ćemo sažeto predstaviti jednu od takvih priča, koju je napisao Ibn Tufejl, čuveni muslimanski filozof iz Andaluzije

Na jednom dalekom ostrvu u Indijskom okeanu vladao je nemilosrdni tiranin, koji je gušio svaku pobunu i otklanjao sve mogućnosti da njegova vlast bude ugrožena. Žrtva njegove nemilosrdne politike bio je i njegov rođeni brat koji je bio primoran da se oprosti od svog novorođenčeta i da ga u malom drvenom kovčegu prepusti talasima okeana. To je bio jedini način da to malo dete, koje je kasnije moglo da nasledi vlast, bude spaseno od neminovnog pogubljenja.

Dečji kovčeg je igrom slučaja, ili tačnije rečeno božjim predodređenjem, otplovio do susednog ostrva koje nije bilo naseljeno. Na obali ga je, kako Ibn Tufejl piše, pronašla gazela koja je nedavno izgubila svoje mладунче. U malom dečaku gaza- la je videla svoje mладунче tako da ga je uzela i brižno čuvala nekoliko godina, sve dok dečak nije poprilično stasao.

Nekoliko godina je proteklo. Mali de-

čak, koga Ibn Tufejl naziva Hajom, sinom Jakzana, već je ulazio u mladičko doba. I u njegovom imenu postoji vrlo zanimljiva simbolika. „Haj ibn Jakzan“ na arapskom znači „živi sin budnoga“. Slavni andaluski filozof ova imena odabrao je kako bi aludirao na to da dete potiče od oca koji je bio član tiranske dinastije ali koji se probudio iz sna zablude. Ibn Tufejl takođe želi pokazati da će dete snagom svog razuma kasnije prepoznati suštinske elemente istinskog života. U svakom slučaju, mladi Haj u svojoj mladosti počinje da razmišlja o svemu što

KNJIŽEVNOST

se dešavalo u njegovoј okolini – o životinjama i njihovom životu, o biljkama i njihovoj lepoti, o nebu iznad ostrva i o redovnoj promeni dana i noći, o vodi koja ga je opkolila, o zemlji kojom korača i o mnogim drugim pojавama u prirodi. On je takođe razmišljao i o sebi. Mogao je da pojmi da se osećanje koje ima prema sebi bitno razlikuje od osećanja koje ima prema drugim pojавama. Bio je sve svesniji neprocenjive moći svog razuma. Saznao je da on pomoći razuma može postati mali svet unutar ovog velikog sveta. Čudila ga je ta harmonija u svetu i u njegovom saznanju. Nije mogao da prihvati da je ona sušta slučajnost. Moralo je da postoji nešto uzvišeno što je stvorilo sve te pojave i što ih sve vreme usmerava.

„To uzvišeno postojanje“, razmišljaо je Haj, „mora biti sveznajuće i sveobuhvatajuće. Ono mora imati neograničeno znanje. A najpre, ono mora postojati – oduvek i zasvagda. U protivnom, ništa od ovoga ne bi postojalo.“ Naravno, Haj nije znao da govori. On ove reči nije izgovarao doslovno. To je zapravo bilo stanje njegove svesti.

Na pragu šeste decenije života, Haj je već bio veliki mudrac. Svet je posmatrao na poseban način, a zanimljivo je da je do tog stanja stigao isključivo pomoću svog razuma. Te godine, baš sa ostrva odakle su bili Hajovi roditelji, na Hajovo nenaseljeno ostrvo došao je veliki mistik Absal, koji je tragao za mirnim mestom, negde daleko od naroda. On je zapravo osećao umor zbog kritika koje mu je upućivao njegov nekada vrlo prislan prijatelj Salaman. Salaman i Absal bili

su veliki verski učenjaci. Ali razlikovali su se u tome što je Absal zagovarao da se religija ne može objasniti bez duhovnosti, dok je Salaman podržavao suvoparno razumsko tumačenje religije bez uticaja bilo kakve duhovnosti. Zbog toga su se ova dva prijatelja međusobno udaljila. Pošto je Salaman bio uticajniji, Absal je bio primoran da napusti ostrvo.

Prvi susret Haja i Absala nije bio tako prijatan. Obojica su bili uplašeni. Ipak, vrlo brzo su se sprijateljili. Bilo je potrebno neko vreme da Absal nauči Haj da govori. Kasnije, oni su razgovarali o raznim temama – o prirodi, o ljudima, o svetu i o karakteristikama onoga što je taj svet stvorilo. Rezultati razgovora, piše Ibn Tufejl, bili su začuđujući

i za Haj i za Absala. Shvatili su da su Hajov razum, Absalova duhovnost i religija koju je objavio Bog potpuno saglašni. Primetili su da je

zapravo reč o tri izvora saznanja koji nam nude razne metode, ali ne i razne istine. Takođe, shvatili su da se ova tri izvora međusobno upotpunjuju. Ono što Haj nije mogao da pojmi svojim razumom, objašnjeno je jezikom religije i duhovnosti. A ono što Absal nije mogao da shvati, to je Haj mogao da razjasni snagom svog razuma.

Haj je svim srcem poverovao u istinitost religije o kojoj mu je pričao Absal. Zaključio je da će svoje saznanje upotpuniti jedino ako bude obavljaо sve svoje obaveze prema toj religiji. Naime, mudri Haj je zbog svog velikog racionalnog ubedjenja postao vernik, a Absal je zbog svoje privrženosti religiji prihvatio autentičnost razuma.

Ono što Haj nije mogao da pojmi svojim razumom, objašnjeno je jezikom religije i duhovnosti. A ono što Absal nije mogao da shvati, to je Haj mogao da razjasni snagom svog razuma

Promene u raspoloženju

Uместо да dopustimo da neki neočekivani događaji u našem životu imaju negativan uticaj na naše raspoloženje, možemo, kada ih dublje sagledamo, pronaći u njima podstrek za još veće napretke i pobede

6

Nekada neki događaji utiču na to da čovek promeni čvrste odluke koje je odavno i nakon dugog razmišljanja doneo. Odlučili ste da krenete na put i odjednom čujete neku vest, dobru ili lošu, zbog koje morate da odložite odavno planirano putovanje. Danima ili mesecima razmatrate posledice odluke koju donosite, a onda u jednom trenutku, usled nekog neočekivanog slučaja, promenite mišljenje i napravite potpuno drugačiji izbor. To su sve primeri promena u odlukama s kojima se svi suočavamo. U jednom predanju, Ali ibn Abi Talib govori da je Boga spoznao upravo zbog promena u čvrstim odlukama.

Osim ovih promena, svako od nas osetio je još jednu vrstu ličnih unutrašnjih promena koje su u vezi sa našim osećanjima, tj. s našim raspoloženjem. Promene u osećanjima i raspoloženju nije uvek jednostavno kontrolisati zato što se one veoma često pojavljuju pod uticajem dešavanja oko nas.

Naravno, naše znanje i iskustvo, kao i moć razuma, imaju značajnu ulogu u tome da naša reakcija bude što pozitivnija i korisnija za nas i za ljude u našoj okolini. Međutim, pored svih tih psihičkih vrlina koje posedujemo, nekada je teško da reagujemo onako kako bismo to želeli da učinimo.

Upravo u vezi s promenom unutrašnjeg stanja, odnosno raspoloženja, postoji jedan stavak u religijskim molitvama koji otkriva drugu, dublju dimenziju toga: „O, Ti, koji menjaš godine i stanja duše, promeni stanje naše duše u najbolje stanje!“ Naime, indirektna poruka koju ovaj molitveni tekst sadrži u sebi jeste to da čak ni događaji zbog kojih menjamo odluke ili raspoloženje nisu izvan božje volje i Njegove moći. Samim ovim saznanjem, čoveku je mnogo lakše da se suoči sa raznim dešavanjima u životu i da na njih gleda kao na iskušenja i na svoj duhovni napredak.

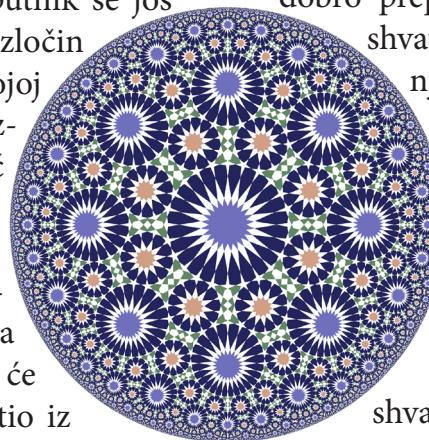
Najfinije tajne pokajanja

Kada se pokaje i zaboravi svoje zlodelo, duhovni putnik pristupa tajni tog zaborava. Sada, u svemu tome on vidi volju božju, vidi da je Bog prisutan

Pokajanje ima svoje spoljašnje i tajnovite aspekte. Ti tajnoviti aspekti takođe imaju tri dublje i sasvim prefinjene tajne. One predstavljaju srce unutrašnjeg lica pokajanja, a to su sledeće tajne:

1. Nakon što je čistotom duše ostavio za sobom svoj greh, duhovni putnik se još jednom mora osvrnuti na zločin koji je počinio prema svojoj duši. No, ovaj put on ne razmišlja o samom zločinu, već o tome zašto ga je Bog napustio i dozvolio mu da zgreši. Drugim rečima, on sada misli o onome što je bila volja božja i o samom Bogu. On će shvatiti da ga Bog nije zaštitio iz dva sledeća moguća razloga:

a. da bi, ukoliko se ponovo vrati Bogu, saznao da samo Bog može da ga štiti od greha, da sakrije od drugih ljudi njegova zlodela, da blagošću Svojom odgađa kaznu ne bi li se sam čovek pokajao, da milostivo prihvati izvinjenje i da neizmernom dobrotom pređe preko ranijih grehova osobe koja se pokaje;

b. da bi, ako će biti kažnen, uočio da je Bog neopisivo pravedan, jer Bog neće kažniti grešnika sve dok sam on ne shvati da zaslužuje kaznu zbog zlodela koje je svojevoljno počinio.

2. Osoba koja se pokajala, a koja sasvim dobro prepoznaje svoje mane, treba da shvati da ništa dobro ne potiče od nje, nego da je Bog izvor sve dobrote. Kada se osvrne na svoje pokajanje, ona će videti da je greh bio njen, a da je uspešno pokajanje bilo samo plod božje neizmerne dobrote i milosti.

3. Zahvaljujući tome što je shvatio da je svaki greh nužno i uvek omražen na stazi usavršavanja duše, duhovni putnik će moći ispravno da razume i najuzvišeniju tajnu pokajanja. A to je da on ne sme praviti razliku između sebe i Boga, te pripisivati sebi зло a Bogu ono što je dobro. Jer, sve je od Boga i Bog je svugde i u svim delima prisutan. Otuda, sve je samo lepo i dobro i „sve je ništavno sem lica božjeg“.

I SPOMENICI KULTURE

Ljubav kao izvor lepote Tadž-Mahal

Poznato je da ostaju ovekovečena samo ona dela koja su stvorena s ljubavlju, a da ono što se učini pod prisilom ili zarad materijalne nagrade vrlo brzo bude uništeno ili delimično zaboravljeno. Povezanost između ljubavi i večnosti tako je velika da ni pošto ne može biti slučajna. Ona je suštinska. Ljubav i večnost su zapravo dve manifestacije jedne istine – ljubav nikada ne umire, a večnost je zajemčena ljubavlju. To će

nam najbolje potvrditi velelepna „Kruna sveta – Tadž-Mahal“ iz XVII veka

Ovo besprekorno arhitektonsko delo, koje nijednog posmatrača ne ostavlja ravnodušnim, sagrađeno je u periodu između 1631. i 1654. godine u Agri, pored reke Jamune. Izgrađeno je, u timuridskom islamsko-perzijskom arhitektonском stilu, kao mauzolej posvećen Ardžumand-banu Begum (Mumtaz Mahal), supruzi mogulskog kralja Šaha Džahana. Ovaj mauzolej karakteriše posebna prefinjenost. Tako nešto je Šah Džahan zahtevao od svojih neimara, a jedino to bi priličilo mogulskoj kraljici. Mauzolej je izdignut na mramornu platformu. Na sve četiri strane platforme sagrađene su minare na čijim vrhovima su pričvršćene manje kupole. Četiri kupole se nalaze i na četiri strane samog krova mauzoleja. Glavna i najveća kupola, koja po svim karakteristikama podseća na persijsku arhitekturu, izgrađena je

u srednjem delu krova. Na dve strane mauzoleja nalaze se dve simetrične građevine. Prva, originalna, bila je bogomolja, dok je druga, koja je simetrična sa prvom, bila namenjena za odmor posetilaca mauzoleja. Veliku ljubav između Šaha Džahana i njegove supruge nije prekinula ni njihova smrt. Šah Džahan je umro 1077/1666. godine, a njegovo telo je sahranjeno baš u Tadž-Mahalu, pored njegove supruge. Tako je njihova ljubav ostala ovekovečena, a Tadž-Mahal, kao kruna njihove ljubavi, još uvek krasи ovaj drevni indijski grad.

Naime, ljubav je izvor lepote. Ako je ta ljubav povezana s materijalnim svetom, lepota koju ona proizvodi biće takođe materijalna. Ali ako ljubav prevaziđa granice materije, lepota kojom će ona zračiti obasjaće sve aspekte materijalnog i duhovnog sveta.